

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: АНАЛІЗ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Науковий співробітник Свеженцев О.О.
Харківський національний університет внутрішніх справ

Економічна безпека країни є важливим елементом державної безпеки в цілому. В свою чергу, грошово-кредитна політика є одним з найважливіших елементів економічної безпеки держави. Відсутність належної грошово-кредитної політики призводить до економічних збитків, розміри яких співставні зі збитками від збройної агресії. Грошово-кредитна політика визначає такі параметри існування грошово-кредитної системи країни: грошова маса країни, відсоткові ставки по кредитах та депозитам для фізичних та юридичних осіб, курс національної валюти по відношенню до іноземних валют, темп інфляції та й зрештою великою мірою впливає на головні параметри економічного розвитку країни – валовий внутрішній продукт країни, рівень доходів населення та кількість робочих місць в економіці. Тому грошово-кредитна політика має великий вплив на економічний стан країни, а тим самим впливає на рівень економічної безпеки держави. Без належної грошово-кредитної політики немає сильної держави.

Протягом останніх років та деякої мірою впродовж всіх років незалежності України грошово-кредитна політика Національного Банку України (далі- НБУ) не мала достатньої стимулюючої функції для економічного зростання реального сектору.

Рівень кредитування економічних агентів економіки з боку банків-резидентів є незадовільним (об'єм виданих кредитів на 01.01.2017 - 40% від ВВП України) , ставки кредитування економічних агентів реального сектору на внутрішньому банківському ринку України (14-24%) є надмірно високими для рівня рентабельності більшості галузей несировинної промисловості. Облікова ставка

НБУ (14% станом на 24.03.2017) є однією з найвищих в Європі. У другому та третьому кварталі 2015 року облікова ставка НБУ була на неприйнятному для економіки рівні в 30%. Порівняння облікових ставок країн світу у 2013-2016 роках вказано в табл. 1.

Таблиця 1 - Облікові ставки центральних банків країн світу, 2013-2016

Країна	Облікова ставка ЦБ країни на 01.01.2017, %	Середня ставка ЦБ країни 2013-2016, %
Китайська народна республіка	4,35	5,35
Японія	-0,10	0,05
Сполучені штати Америки	0,75	0,3125
Південна Корея	1,25	1,81
Німеччина	0	0,0875
Франція	0	0,0875
Швейцарія	-0,75	0
Великобританія	0,25	0,4375
Італія	0	0,0875
Нідерланди	0	0,0875
Канада	0,50	1
Швеція	-0,50	0,375
Австрія	0	0,0875
Фінляндія	0	0,0875
Ізраїль	0,10	0,36
Бельгія	0	0,0875
Австралія	1,50	2,125
Індія	6,25	7,3125
Іспанія	0	0,0875
Данія	-0,75	0
Бразилія	13,75	12,43
Мексика	5,75	3,875
Російська Федерація	10	10,875
Туреччина	8	6,38
ПАР	6	7
Україна	14	14,81

Як впливає з документу НБУ «Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу» [1], першочерговим пріоритетом політики НБУ- є інфляційне таргетування з зниженням інфляції до 8% у 2017 році та 5% у 2019 році , а другий пріоритет - підтримання фінансової стабільності. Окремо допускається, що для зниження інфляції та досягнення фінансової стабільності можуть бути допущені дії, які нівелюють економічне зростання. Політика «таргетування інфляції» полягає у комплексі дій з обмеження грошової пропозиції та встановлення високої облікової ставки для зниження інфляції до цільового показника. Проте в умовах відкритості економіки України рівень інфляції та курсу національної валюти зумовлений також й багатьма зовнішніми факторами: сальдо торгівельного балансу, сальдо поточного рахунку країни, зміною зовнішнього корпоративного кредитного боргу суб'єктів економіки України, обслуговуванням державного боргу та боргу, який гарантується державою, ситуацією на валютному міжбанківському ринку та іншими чинниками. Крім того, НБУ декларує політику плаваючого валютного курсу національної валюти с мож-

ливими валютними інтервенціями, зміни якого прямо впливають на індекс споживчих цін. Тому зміна лише однієї облікової ставки, особливо в умовах плаваючого валютного курсу, лише опосередковано впливає на курс національної валюти та темп інфляції. Це визнає й регулятор, окремо пояснюючи, що можливі відхилення від темпів запланованого зниження інфляції. Політика високих відсоткових ставок має також й негативні наслідки: зниження платоспроможного попиту в економіці та інвестиційної активності, високі відсоткові ставки призводять до здорожчання кредитів для суб'єктів господарювання, які відповідно закладають свої витрати в ціну продукції. Саме тому, облікова ставка НБУ була максимальною у другому та третьому кварталі 2015 року, а зниження інфляції в Україні відбувалось тільки впродовж 2016 року (річний індекс інфляції -12,9%) після різкого її стрибка у 2015 рр. на 43,3% [2]. Іншими негативними наслідками цієї політики є зниження інвестиційної активності в економіці та темпів економічного розвитку.

Сам вибір показника інфляції як головного орієнтира в діяльності НБУ є дискусійним внаслідок труднощів з об'єктивним розрахунком цього показника та його другорядністю в економічній системі. Більш доцільним, як це прийнято у провідних центральних банків світу, було б мати у якості головних індикаторів діяльності НБУ показники кількості робочих місць в економіці, темпів зміни ВВП, рівня доходів населення, які вже включають в свій розрахунок показник інфляції.

Рівень розвитку кредитування суб'єктів української економіки є надзвичайно низький порівняно з провідними економіками світу. Станом на 01.01.2017 об'єм виданих кредитів банками-резидентами України склав 40,8% від ВВП. Наприклад, в США цей показник - 344%, в Росії - 62,8%.

Таким чином, обрання у якості пріоритету грошово-кредитної політики НБУ інфляційного таргетування в умовах плаваючого курсу національної валюти є дискусійним внаслідок впливу зовнішніх чинників на обмінний курс національної валюти, та зрештою, й на показник споживчих цін в умовах імпортозалежної економіки. Тому досягнення цільового показника по інфляції у 5% у 2019 році можливо тільки при відсутності зовнішніх дестабілізуючих чинників на валютному ринку та відсутності погіршення стану торгівельного балансу та балансу поточного рахунку. На нашу думку, політика банківського регулятора повинна бути в першу чергу орієнтована на досягнення зростання ВВП та доходів населення з урахуванням стримування інфляції у помірних межах за допомоги створення механізмів надання кредитів для пріоритетних галузей економіки за помірними кредитними ставками. Для цієї мети ставка, за якої буде відбуватись рефінансування банків для кредитування промисловості, має бути не більше ніж 5-7% враховуючи рентабельність середньо- та високотехнологічних галузей промисловості. Це може бути досягнуто як зниженням облікової ставки НБУ, так й створенням спеціальних механізмів рефінансування банків під кредитування промисловості. Без сталого кредитного механізму для підтримки реального сектору, в першу чергу високотехнологічного, не може бути сталого розвитку інноваційного сектору економіки.

Література: 1. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу. [Електроний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41556547> 2. Индекс инфляции Украина (2000-2017). [Електроний ресурс].- Режим доступу: http://index.minfin.com.ua/index/infl/?_ga=